

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

TÜRKİYE-ÖZBEKİSTAN DIŞ TİCARET RAPORU 2022

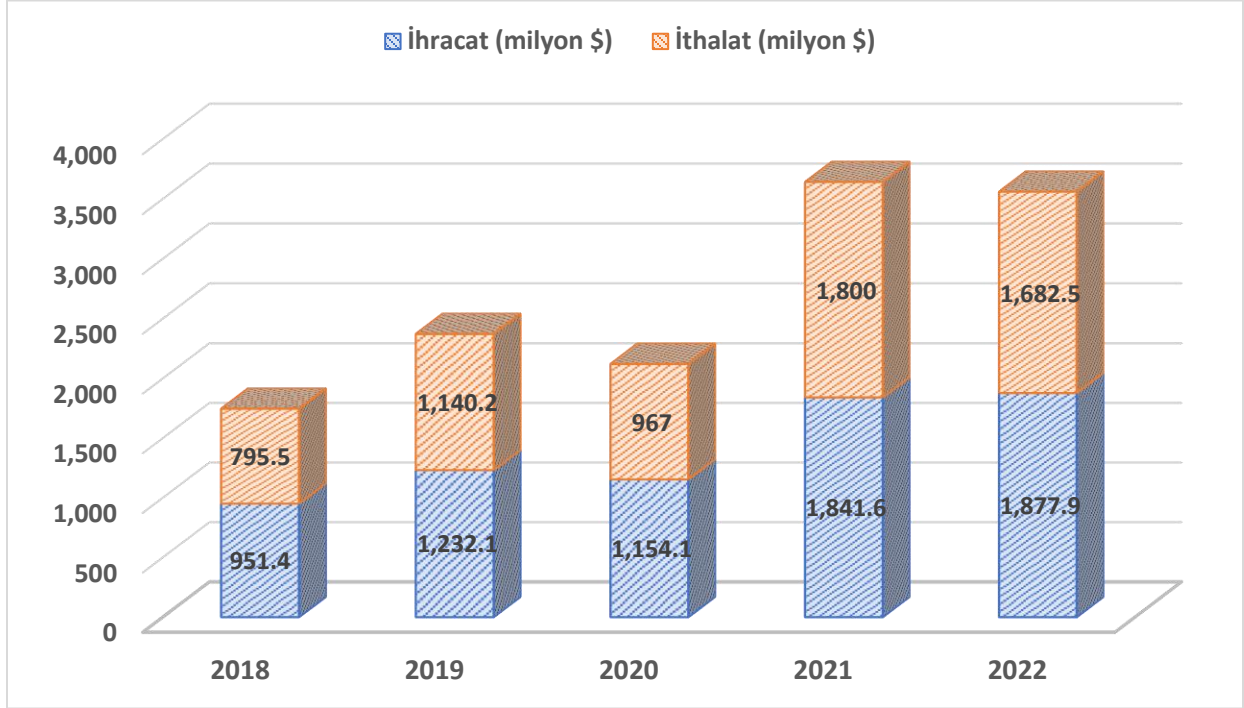
Taşkent Ticaret Müşavirliği

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Dış Ticaret Hacmi

Türkiye ile Özbekistan arasındaki dış ticaret hacmi, son 5 yıllık dönemde yıllık ortalama %22 oranında artış göstermiş ve 2018 yılındaki 1,50 milyar \$ seviyesinden 2022 yılında yaklaşık 3,56 milyar \$ seviyesine yükselmiştir. Söz konusu dönemde ihracatımız yıllık ortalama %25, ithalatımız ise %21 oranında artış göstermiştir.

2020 yılında pandeminin de etkisiyle bir önceki yıla göre %11 düşüş yaşayan dış ticaret hacmi, 2021 yılında güçlü bir toparlanma göstermiş ve bir önceki yıla göre %72 oranında artarak iki ülke arasında bugüne kadar kaydedilen en yüksek seviye olan 3,64 milyar \$'a yükselmiştir. 2022 yılı ikili dış ticaret hacmi ise, bir önceki yıla göre %2'lik bir düşüş yaşamıştır.

Ülkemizden Özbekistan'a gerçekleştirilen ihracatın toplam ihracatımız içerisindeki payı 2018 yılında %0,57 iken, bu oran 2022 yılında %0,74'e yükselmiştir. Diğer taraftan, Özbekistan'dan ithalatın toplam ithalatımız içindeki payı söz konusu dönemde %0,36'dan %0,46'ya yükselmiştir.

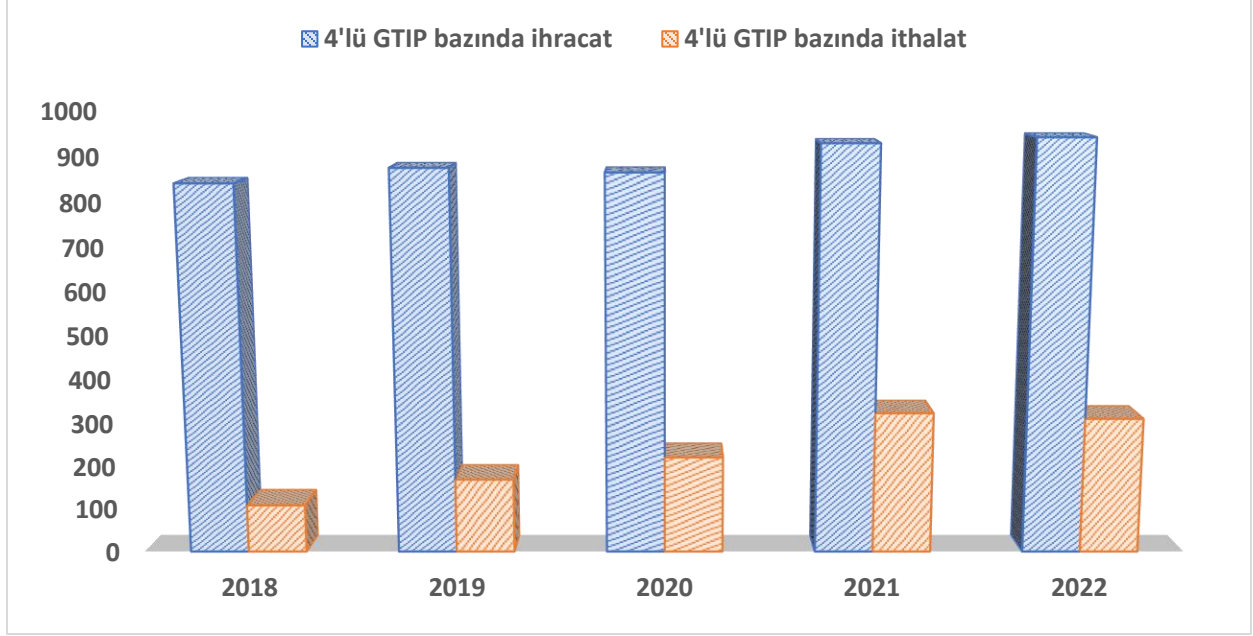
İkili Ticarete Ürün Çeşitliliği

2022 yılında Türkiye'den Özbekistan'a 4'lü GTIP bazında 942 ayrı ürün ihraç edilmiştir. Başka bir ifadeyle, ürün çeşitliliği dikkate alındığında, 2022 yılında dünyaya ihraç ettiğimiz ürünlerin yaklaşık %77'si Özbekistan'a da ihraç edilmiştir. Son 5 yıllık dönemde ihraç edilen ürün sayısı %12 artış göstermiştir.

Diğer taraftan, Özbekistan'dan ithal edilen ürünler oldukça sınırlıdır. 2022 yılında Özbekistan'dan 4'lü GTIP bazında 310 ürün ithalatı gerçekleştirilmiştir. Diğer taraftan, ithal edilen ürün sayısı son 5 yılda önemli bir ivme yakalamış ve %184 oranında artış göstermiştir.

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

İkili Ticarete Öne Çıkan Ürünler

Ticaret Bakanlığımız verilerine göre, ülkemizin 2022 yılında Özbekistan'a gerçekleştirdiği ihracat yaklaşık 1,88 milyar \$ seviyesindedir. İhracatımızda önde gelen ürün grupları (2'li GTIP bazında), sırasıyla, kazanlar ve makinalar (84), plastik ve mamulleri (39), elektrikli makina ve cihazlar (85), eczacılık ürünleri (30), boyacılıkta kullanılan ürünler (32) ile demir veya çelikten eşyalardır (73). İhracatımızda önde gelen ilk 10 ürün grubu, Özbekistan'a 2022 yılında gerçekleştirilen toplam ihracatımızın yaklaşık %68'ini oluşturmaktadır.

GTIP İkili Kodu	GTIP İkili Adı	İHRACAT 2021 (\$)	İHRACAT 2022 (\$)	2021-2022 Değişim (%)
84	KAZANLAR VE MAKİNALAR	624.146.882	520.108.682	-17%
39	PLASTİKLER VE MAMULLERİ	148.146.395	148.490.306	0%
85	ELEKTRİKLİ MAKİNA VE CİHAZLAR	172.484.743	131.714.173	-24%
30	ECZACILIK ÜRÜNLERİ	65.584.040	92.217.786	41%
32	BOYACILIKTA KULLANILAN ÜRÜNLER	75.611.584	83.963.022	11%
73	DEMİR VEYA ÇELİKTEN EŞYA	102.101.129	80.670.090	-21%
94	MOBİLYALAR	43.177.311	66.067.531	53%
38	MUHTELİF KİMYASAL MADDELER	95.668.975	65.113.299	-32%
96	ÇEŞİTLİ MAMUL EŞYA (HİJYENİK HAVLU, BEBEK BEZİ, KALEM, ÇAKMAK, FERMUAR, FIRÇA VB.)	47.621.252	51.760.299	9%
28	İNORGANİK KİMYASALLAR	13.395.175	45.291.992	238%
GENEL TOPLAM		1.841.623.051	1.877.914.743	2%

10 milyon \$ üzerinde ihracat gerçekleştirdiğimiz ürün sayısı 4'lü GTIP bazında 56'dır. Söz konusu ürünler Özbekistan'a toplam ihracatımızın yaklaşık %62'sini oluşturmaktadır.

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

2022 yılı ihracatımızda önde gelen ürünler, sırasıyla, 3004 GTIP numaralı “tedavide veya korunmada kullanılmak üzere karışık olan veya karışık olmayan ürünlerden oluşan ilaçlar”, 9619 GTIP numaralı “hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya”, 8451 GTIP numaralı “dokumaya elverişli ipliklerin, mensucatin veya dokumaya elverişli madde mamullerinin yıkanması, temizlenmesi, sıkılması, kurutulması, ütülenmesi, ağartılması, boyanmasına mahsus makina ve cihazlar”, 8418 GTIP numaralı “buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları” ve 8479 GTIP numaralı “kendine özgü bir fonksiyonu olan diğer makineler ve mekanik cihazlar”dır.

GTIP Dörtlü Kodu	GTIP Dörtlü Adı	İHRACAT		
		2021	2022	2021-2022 Değişim (%)
3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere karışık olan veya karışık olmayan ürünlerden oluşan ilaçlar	64.799.022	90.180.178	39%
9619	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	43.263.340	46.788.461	8%
8451	Dokumaya elverişli ipliklerin, mensucatin veya dokumaya elverişli madde mamullerinin yıkanması, temizlenmesi, sıkılması, kurutulması, ütülenmesi, ağartılması, boyanmasına mahsus makina ve cihazlar	32.432.160	46.720.722	44%
8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	15.492.540	42.862.714	177%
8479	Kendine özgü bir fonksiyonu olan diğer makineler ve mekanik cihazlar	28.739.721	37.983.097	32%
9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	17.798.975	37.892.621	113%
2843	Kolloidal haldeki kıymetli metaller; kıymetli metallerin, inorganik veya organik bileşikler	5.668.301	35.846.941	532%
3907	Poliasetaller, diğer polietiler ve epoksi reçineler; polikarbonatlar, alkit reçineler, polialilesterler ve diğer poliesterler	24.736.609	32.895.808	33%
8421	Santrifüjler; sıvıların veya gazların filtre edilmesine veya arıtılmasına mahsus makina ve cihazlar	39.010.435	28.402.360	-27%
8481	Borular, kazanlar, tanklar, depolar ve benzeri diğer kaplar için, musluklar, valfler (vanalar) ve benzeri cihazlar	29.142.255	27.304.960	-6%
GENEL TOPLAM		1.841.623.051	1.877.914.743	2%

Türkiye 2022 yılında Özbekistan’dan 1,68 milyar \$ tutarında ithalat gerçekleştirmiştir. Daha önce de belirtildiği üzere, ithalatımız ihracatımıza göre daha sınırlı kalmaktadır. İthalatımızda önde gelen ürün grupları (2’li GTIP bazında), sırasıyla, pamuk ve pamuk ipliği (52), bakır ve bakırdan eşya (74), çinko ve çinkodan eşya (79) ve plastikler ve mamulleridir (39). İthalatımızda önde gelen

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

ilk 10 ürün grubu, Özbekistan'dan 2022 yılında gerçekleştirilen toplam ithalatımızın yaklaşık %97'sini oluşturmaktadır.

GTIP İkili Kodu	GTIP İkili Adı	İTHALAT 2021 (\$)	İTHALAT 2022 (\$)	2021-2022 Değişim (%)
52	PAMUK, PAMUK İPLİĞİ VE PAMUKLU MENSUCAT	497.905.122	586.420.019	18%
74	BAKIR VE BAKIRDAN EŞYA	936.572.284	574.425.099	-39%
79	ÇİNKO VE ÇİNKODAN EŞYA	142.349.065	171.374.983	20%
39	PLASTİKLER VE MAMULLERİ	104.335.921	106.443.536	2%
71	KIYMETLİ VEYA YARI KIYMETLİ TAŞLAR, KIYMETLİ METALLER, TAKLİT MÜCEVHERCİ EŞYASI		54.011.403	
26	METAL CEVHERLERİ, CÜRUF VE KÜL	594.661	44.075.242	7312%
76	ALÜMİNYUM VE ALÜMİNYUMDAN EŞYA	14.474.818	28.625.296	98%
31	GÜBRELER	10.424.651	28.226.698	171%
08	YENİLEN MEYVELER VE SERT KABUKLU MEYVELER	20.213.189	20.416.855	1%
07	YENİLEN SEBZELER VE BAZI KÖK VE YUMRULAR	8.733.392	10.225.589	17%
GENEL TOPLAM		1.800.043.713	1.682.528.103	-7%

10 milyon \$ üzerinde ithalat gerçekleştirdiğimiz ürün sayısı 4'lü GTIP bazında 14'tür. Söz konusu ürünler Özbekistan'a toplam ihracatımızın yaklaşık %93'ünü oluşturmaktadır. İthalatımızda öne çıkan ürünlerin daha çok hammadde ve ara mamul olduğu görülmektedir.

2022 yılı ithalatımızda önde gelen ürünler, sırasıyla, 5205 GTIP numaralı "*pamuk ipliği*", 7403 GTIP numaralı "*rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)*", 7408 GTIP numaralı "*bakır teller*", 7901 GTIP numaralı "*işlenmemiş çinko*" ve 3901 GTIP numaralı "*etilen polimerleri*" dir.

GTIP Dörtlü Kodu	GTIP Dörtlü Adı	İTHALAT		
		2021	2022	2021-2022 Değişim (%)
5205	Pamuk ipliği	429.018.422	557.714.500	30%
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	611.874.182	244.895.295	-60%
7408	Bakır teller	217.404.118	211.642.652	-3%
7901	İşlenmemiş çinko	141.916.862	171.308.578	21%
3901	Etilen polimerleri	87.680.740	99.795.490	14%
7411	Bakırdan ince ve kalın borular	64.577.028	74.779.370	16%
7106	Gümüş (işlenmemiş veya yarı işlenmiş)		54.011.331	
2601	Demir cevherleri		43.439.936	
7601	İşlenmemiş alüminyum	14.380.160	26.737.085	86%
7409	Bakır saclar, levhalar, yapraklar ve şeritler	10.406.382	22.903.400	120%
GENEL TOPLAM		1.800.043.713	1.682.528.103	-7%

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Özbekistan'a İhracat ve Özbekistan'dan İthalat Yapan Türk Firmaları

Ticaret Bakanlığımız verilerine göre, 2022 yılında Özbekistan'a ihracat yapan firma sayısı 6.074; Özbekistan'dan ithalat yapan firma sayısı ise 835'dir. Son 5 yıllık dönemde ihracat yapan firma sayısı yıllık ortalama %15; ithalat yapan firma sayısı ise yıllık ortalama %14 oranında artış göstermiştir.

Firma Sayısı	2018	2019	2020	2021	2022
İhracat	3,051	3,878	3,863	4,594	6,074
İthalat	440	546	513	674	835

2022 yılında 10 bin \$ altında ihracat yapan 1.447, 100 bin \$ ve üzerinde ihracat yapan 1.955 firma ve 1 milyon \$ ve üzerinde ihracat yapan ise 357 firma bulunmaktadır. Diğer taraftan, 10 bin \$ altında ithalat yapan firma sayısı 93, 100 bin \$ ve üzerinde ithalat yapan firma sayısı 520 ve 1 milyon \$ ve üzerinde ithalat yapan firma sayısı ise 199'dur.

Firma Sayısı	2018	2019	2020	2021	2022
10 bin \$ altında ihracat	638	841	878	1,009	1,447
10 bin \$ altında ithalat	45	77	56	75	93

2018 yılında 10 bin \$ altında ihracat yapan firma sayısının toplam ihracat yapan firma sayısı içerisindeki payı %21 iken, bu oran 2022 yılında %24'e yükselmiştir. Diğer taraftan, ithalat için bu oranlar sırasıyla %10 ve %11'dir

Firma Sayısı	2018	2019	2020	2021	2022
100 bin \$ ve üzeri ihracat	1,054	1,318	1,275	1,529	1,955
100 bin \$ ve üzeri ithalat	278	258	289	421	520

2018 yılında 100 bin \$ ve üzerinde ihracat yapan firma sayısının toplam ihracat yapan firma sayısı içerisindeki payı %35 iken, bu oran 2022 yılında %32'ye düşmüştür. Diğer taraftan, ithalat için bu oranlar sırasıyla %63 ve %62'dir.

Firma Sayısı	2018	2019	2020	2021	2022
1 milyon \$ ve üzeri ihracat	199	252	224	291	357
1 milyon \$ ve üzeri ithalat	84	82	96	154	199

2018 yılında 1 milyon \$ ve üzerinde ihracat yapan firma sayısının toplam ihracat yapan firma sayısı içerisindeki payı %7 iken, bu oran 2022 yılında %6'ya düşmüştür. Diğer taraftan, ithalat için bu oranlar sırasıyla %19 ve %24'tür.

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

2022 Yılı İkili Ticaretin Değerlendirilmesi

Türkiye ile Özbekistan arasındaki dış ticaret hacminin 2022 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %2 oranında azaldığı görülmektedir. Söz konusu düşüş ithalatımızdaki azalıştan kaynaklanmaktadır. 2022 yılı ihracatımız bir önceki yıla 36 milyon \$ artış göstermiş; ithalatımızda ise yaklaşık 117 milyon \$ seviyesinde bir düşüş kaydedilmiştir.

Diğer taraftan, Özbekistan İstatistik Komitesi'nin 2022 yılı dış ticaret rakamları incelendiğinde, Özbekistan'ın dış ticaret hacminin (hizmetler dâhil), bir önceki yıla göre yaklaşık %19'luk bir artışla 50 milyar \$ seviyesine yükseldiği görülmektedir. Ülkenin ihracatı bir önceki yıla göre yaklaşık %16 artarak 19,3 milyar \$; ithalatı ise %20 artarak 30,7 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

Ayrıca, Özbekistan en büyük 10 ticaret ortağı ile gerçekleştirdiği ikili ticaret incelendiğinde, söz konusu 10 ülkeden 9'u ile yapılan ticaret hacminin 2022 yılında bir önceki yıla göre artış gösterdiği, sadece Türkiye ile gerçekleştirilen ikili ticarete yaklaşık %5 oranında bir düşüş olduğu görülmektedir. Özbekistan İstatistik Komitesi verilerine göre, 2022 yılında Özbekistan'ın ülkemize yaptığı ihracat 1,50 milyar \$; ülkemizden yaptığı ithalat ise 1,72 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

İkili dış ticaret hacminin 2022 yılında bir önceki seneye göre düşmesinin olası nedenleri aşağıda sıralanmaktadır.

Ihracat:

➤ *Ülkedeki enerji yatırımlarımızın 2022 yılında tamamlanarak faaliyete geçmeleri*

2021 yılında Özbekistan'a ihracatımız bir önceki yıla yaklaşık %60 oranında artış göstererek 1,84 milyar \$ seviyesinde gerçekleşmiştir. Ülkemizden Özbekistan'a yapılan ihracatta ürün çeşitliliği yüksek olmakla birlikte, 2021 yılında ihracatımızda kaydedilen yaklaşık 690 milyon \$ artışın en az %30'unun Özbekistan'da son dönemde enerji yatırımı yapan Türk şirketlerinin yatırımları için gerçekleştirdiği ihracatlar kapsamında getirilen ürünlerden kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Özellikle 8502, 8407, 8411, 8412 GTIP numaralı ürünler başta olmak üzere, enerji üretimi alanında kullanılan birçok ürünün 2021 yılında önemli ölçüde ihraç edildiği görülmektedir. 2021 yılında Özbekistan'a en çok ihracat yapan firmalar incelendiğinde de ülkeye enerji yatırımı söz konusu şirketlerin ilk sıralarda geldiği görülmektedir. Söz konusu yatırımların 2022 yılında tamamlanması ile birlikte 2022 yılı ihracatımız 2021 yılındaki performansını gösterememiştir.

➤ *TSE Belgelerinin tanınmasının bazı ürünler için durdurulması*

2 Haziran 2021 tarihinde alınan PK-5133 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile ülkemizin de üyesi olduğu OECD üyesi olan 38 ülkeden Özbekistan'a ithal edilen ürünlerin belge tanıma işlemleri durdurulmuştur.

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Söz konusu kararın akabinde ise, 21 Eylül 2021 tarihli Hükümet Komisyonu kararı ile Avusturya, ABD, Belçika, İngiltere, Almanya, Danimarka, İspanya, İtalya, Kanada, Güney Kore, Hollanda, Finlandiya, Fransa, İsviçre, İsveç ve Japonya'dan ithal edilen bazı ürün kategorileri (makine, makine ek parçaları, hammaddeler, ölçü aletleri, kimyasal katkı maddeleri, vinçler, otomotiv) bu kapsamın dışına alınmıştır.

Bu değişikliğin de 2022 yılı ihracatımıza olumsuz yönde etki ettiği değerlendirilmektedir. Nitekim, 2022 yılında 84. fasılda yer alan “kazanlar ve makinalar” ürün grubu ihracatında %17, 85. fasılda yer alan “elektrikli makine ve cihazlar” ürün grubu ihracatında %24 ve 38. Fasılda yer alan “muhtelif kimyasal maddeler” ürün grubu ihracatında %32 oranında düşüş kaydedilmiştir.

Bu gelişmelere rağmen, 2022 yılı ihracatımız bir önceki yıl seviyesini korumuştur.

İthalat:

2021 yılında Özbekistan'dan ithalatımız bir önceki yıla göre yaklaşık %86 oranında artış göstererek 1,8 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılı ithalatımızın yaklaşık %80'ini 52. fasılda yer alan “pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu mensucat” ile 74. fasılda yer alan “bakır ve bakırdan eşya” oluşturmaktadır.

2021'de ithalatımızda kaydedilen 830 milyon \$ artışın yaklaşık %55'i 5205 GTIP numaralı “pamuk ipliği” ile 7403 GTIP numaralı “rafine edilmiş bakır ve ham bakır alaşımları” ithalatındaki artıştan kaynaklanmıştır.

2022 yılında ise, pamuk ipliği ithalatımız miktar bazında %12; değer bazında ise %30 oranında artış göstermiş ve yaklaşık 558 milyon \$ seviyesine yükselmiştir. Diğer taraftan, bakır ve bakırdan eşya ithalatımız miktar bazında %59; değer bazında ise %60 oranında azalış göstermiş ve yaklaşık 245 milyon \$ seviyesine gerilemiştir.

Ülkemizin, dünyadan 2021 ve 2022 yılları pamuk ipliği ithalatı verileri incelendiğinde ise, pamuk ipliğinin birim ithalat fiyatının yükseldiği; buna paralel olarak Özbekistan'dan yaptığı ithalatın da değer olarak yükseldiği görülmektedir.

Diğer taraftan, ülkemizin dünyadan 2021 ve 2022 yılları bakır ve bakırdan eşya ithalatı incelendiğinde ise, ithalat miktar ve değerinin çok fazla değişmediği; ülkemizin 2021 yılında Özbekistan'dan gerçekleştirdiği ithalatı 2022 yılında Kazakistan ve Rusya'ya kaydırıldığı ve bundan dolayı Özbekistan'dan yapılan ithalatta önemli bir düşüş yaşandığı görülmektedir.

Bu gelişmeler doğrultusunda, 2022 yılı ithalatımızda bir önceki yıla göre az da olsa bir düşüş gözlemlenmiştir.